herpy

FIRFISLER

Gallot's Lizard

Gallotia galloti

Gallotia galloti er en kraftig, dagaktiv øgle fra Tenerife og La Palma. Hannene er svarte på hode og forkropp med blå kinn og flanker og blir opptil 44 cm. Arten spiser både insekter og frukt, er sky og svært aggressiv mot artsfrender og stelles best som par i et stort, solrikt terrarium eller en utendørs innhegning.

Familie: Lacertidae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**30-44 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**8-12 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Klippelevende og bakkelevende**
Biotop	**Halvørken og klippeterreng**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**100 × 70 × 60 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**25-31 °C**
Varmeplass	**35-45 °C**
Temperatur, natt	**15-21 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 3
Vinterhvile	**12-15 °C** 8-12 uker
Kosthold	**Insekter, frukt og planter**
Holdes	**Parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**24-36 mnd.**
Kullstørrelse	**2-9 egg**
Kull per år	**1-2**
Inkubasjon	**44-90 dager** ved 28-31 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste III**
EU-vedlegg	**Vedlegg C**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Gallotia galloti er den største av de kanariske øglene på Tenerife og La Palma. Kroppen er kraftig, hodet bredt og øynene store med oransjerød iris. Hannene blir opptil 44 cm til sammen og opptil 14 cm fra snute til kloakk, men nesten ingen voksne dyr har hel hale, så de fleste måler mindre. Hunnene er tydelig mindre enn hannene. Hos hannene er hodet og forkroppen svarte, ryggen er gulgrønn med mørke tverrbånd, og kinn og flanker har lysende blå flekker. Hunner og unger er grå til brune med lyse lengdestriper eller smale tverrbånd og en mørk, bakover åpen V-tegning på den lyse halsen. Mange gamle hanner er så hunnlignende at de først kjennes igjen på nært hold.

Tegningen varierer mellom øyene og mellom landsdelene på Tenerife: hanner fra nord og nordøst har blå kinn og tydelige gule tverrbånd, hanner fra sentrum og sør er mørkere og nesten svarte med store blå flekker på flankene, og hanner fra La Palma har blå kinn og hals. Dyrene i handelen kan tilhøre forskjellige former, så det er en fordel å kjenne opprinnelsen.

Arten er rask, vaktsom og svært sky, og dyrene i et innendørs terrarium viser seg sjelden når det er mennesker i nærheten. Mot hverandre er de uhyre aggressive. Voksne hanner er territorielle, og selv et par kan ende med at den svakeste, vanligvis hunnen, blir bitt i hjel hvis det ikke er plass og skjul nok. Dyrene gir fra seg pipende lyder når de graver og jager hverandre. Et par som fungerer, kan holdes sammen i mange år. Levealderen er ikke dokumentert; 8-12 år er et anslag ut fra øgler av samme størrelse.

Utbredelse og leveområde

Gallotia galloti lever på Tenerife og La Palma på Kanariøyene samt på klippeøya Roque de Fuera, en av Roques de Anaga, utenfor Tenerifes nordøstkyst. Arten finnes ikke naturlig på El Hierro og La Gomera. Funn på Madeira regnes ikke med.

På Tenerife finnes to hovedformer: en nordlig som lever i det fuktigere nord og nordøst, og en sørlig i sentrum og sør. La Palma har en egen form. Arten går fra kysten høyt opp i fjellene, og dyr er sett opp til 3.700 m.

> **Naturlig utbredelse:** Spania.

LEVEOMRÅDE

Gallotia galloti lever på åpne, solrike steder med mye skjul: steingjerder, steinhauger, vulkanske klippeflater, kratt, vinmarker og plantasjer. Arten er tallrik, tar raskt i bruk nye, menneskeskapte leveområder og sees selv inne i byene. På nordsiden av Tenerife går den fra kysten til omtrent 1.000 m, der passatskyene begynner; laurbærskog og svært tett furuskog unngås i stor grad.

Dyrene er dagaktive og søker føde på bakken og i buskaset. Hver hann holder et territorium og sitter gjerne på en høy stein der den er synlig på avstand. Paringstiden varer fra mars til juli, og eggene legges i løpet av våren og sommeren. Arten er aktiv hele året, men de enkelte dyrene holder hvileperioder når det er kaldt.

Kosten er blandet: leddyr, snegler og åtsler, men også en stor del frukt, blomster og blader. Frukt er en viktig del av voksne dyrs kost, og mange kanariske planter får frøene spredt av øglene. Unger tar særlig virvelløse dyr.

Stell

TERRARIET

Gallotia galloti graver og ferdes mest på bakken, så bunnarealet er viktigere enn høyden. Et par skal ha et terrarium på minst 100 × 70 × 60 cm (lengde × bredde × høyde), svarende til omtrent 0,7 m² bunnareal. Større er bedre, og et utendørs terrarium eller en innhegning i full sol er den beste løsningen om sommeren, for utendørs blir dyrene ofte langt mindre sky. I den kalde delen av året skal de være innendørs.

Substratet skal være dypt nok til å grave i: en blanding av jord, sand og nedbrutt løv i et lag på 10-15 cm, holdt lett fuktig, med løv som øverste lag slik at fuktigheten ikke fordamper. Hold gjerne en del av substratet tørt. Tilby barkstykker, flate steiner, steinhauger og rotstykker som skjul og solplasser og tett beplantning som tåler noen skrammer. Det skal være mange gjemmesteder i begge ender, slik at en underlegen hunn kan trekke seg tilbake.

Hold bare ett par i et terrarium. Flere hanner kan aldri bo sammen, og i grupper biter dyrene hverandre, og hunnene legger få eller ingen egg og bare 1-2 per kull. En hann med to hunner er mulig i et stort terrarium med mye skjul, men et par er sikrest. Til egglegging settes det inn en skål med lett fuktig blanding av torv og sand på ca. 14 cm i diameter og 9 cm i høyde, delvis dekket av et potteskår. Da graver ikke hunnen på tilfeldige steder.

TEMPERATUR

Gallotia galloti er et solelskende dyr som skal kunne varme seg opp. Dagtemperaturen i terrariet ligger på 25-31 °C, og en spotlampe over en flat stein gir en overflatetemperatur på 35-45 °C. Aktive dyr i naturen holder en kroppstemperatur på 32-34 °C. Om natten faller temperaturen til 15-21 °C, og nattevarme er ikke nødvendig.

En kjølig vinterdvale på 8-12 uker ved 12-15 °C med slukkede varmelamper og kortere dager passer til arten og fremmer formeringen, vanligvis fra midten av desember til midten av februar. Appetitten avtar av seg selv om høsten, og fôret stoppes et par uker før dvalen, slik at tarmen er tom. Bare friske, velnærte dyr får gå i vinterdvale, og de skal være fri for midd og innvendige parasitter. Etter dvalen stiger temperaturen og dagslengden gradvis, og dyrene begynner å spise i løpet av noen dager.

Les mer: Vinterdvale og årstider

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal ligge på 40-60 %. Terrariet skal ha god ventilasjon, og en del av substratet skal være tørt. Substratet holdes lett fuktig, ikke vått, slik at løvlaget fortsetter å holde på fuktigheten.

Dyrene drikker hver dag. Gi en lav skål med friskt vann som skiftes daglig. Etter vinterdvalen drikker dyrene mye før de begynner å spise.

LYS OG UVB

Gallotia galloti er dagaktiv og soler seg i flere timer, så terrariet skal ha kraftig lys og UVB. Innendørs brukes et T5-rør for Ferguson-sone 3 over solplassen, slik at dyret får en UV-indeks på 3-5 ved hodet; avstanden avgjøres med en UV-måler. Glass stopper UVB, så røret skal sitte inne i terrariet eller i en åpen del av lokket. Utendørs kommer UVB fra solen.

Dagslengden følger naturlig årstiden: 12-14 timer om sommeren og omtrent 8 timer under vinterdvalen. Spotlampen tennes i 5-7 timer midt på dagen. Skift UVB-røret etter produsentens anvisning.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Varme og temperatur

FÔRING

Gallotia galloti er altetende, og en stor del av voksne dyrs kost er plantekost. Tilby frukt som banan, melon, fiken, tomat og bær, blomster og blader, oppbløtte frø og rå grønnsaker. For mye av det gir overvekt og tannproblemer. Gi frukt som en del av måltidet, ikke som hele måltidet.

I tillegg får dyrene insekter: sirisser, gresshopper, kakerlakker, melorm, fluelarver og meitemark. Ungene tar mest insekter. Dyrene tar også oppbløtt kattemat i små mengder, men det er ikke nødvendig. Dryss fôret med kalk, og gi jevnlig et vitamintilskudd med D3, med mindre dyret får UVB. Vitaminer og kalk kan også gis i drikkevannet etter produsentens dosering. Fôr annenhver dag, så mye dyret spiser på noen minutter. Unger fôres daglig.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Gallotia galloti er sky og våken, og dyrene fortsetter å flykte vilt når noen kommer inn i rommet. Utendørs i en innhegning blir de tryggere og kan noen ganger ta fôr fra hånden. Unngå å gripe dyret; halen kastes av ved stress og vokser ut igjen uten nye ryggvirvler.

Hannene er voldsomt territorielle og truer ved å vise de blå sidene. Et par lever fredelig så lenge det er mange skjul, men hunnen angripes i perioder. Kontroller hunnen for sår, og skill dyrene ved gjentatte angrep. Paringen skjer med et bitt i nakken, ikke i flanken som hos mange andre øgler. Arten bør ikke deles med andre arter.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene er større enn hunnene og har et kraftigere hode og blå kinn og flanker. Hunner og unger har en mørk V-tegning på den lyse halsen. Hos unger kan kjønnet først bestemmes sikkert når de har en viss alder. Dyrene blir kjønnsmodne etter to til tre år.

PARRING

Paringstiden varer fra mars til juli. Etter vinterdvalen våkner hannen først. Hannen biter hunnen i nakken under paringen, og paret holder ikke sammen lenger enn til paringen. Følg dyrene de første dagene, og skill dem hvis hunnen får sår.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger egg mellom april og august, 1-2 kull i året. Det første kullet har gjennomsnittlig 4-5 egg (2-9), og det andre omtrent 3 (2-6). Hos grupper av hunner og i for små terrarier blir kullene mindre. Eggene er omtrent 19 × 13 mm og vokser under utviklingen. Sett inn en skål med lett fuktig torv og sand som leggeplass, og kontroller den daglig i perioden. Hunnen kan spise eggene hvis hun ikke har et egnet sted.

INKUBASJON

Eggene tas ut så snart de er lagt, og legges i en rugekasse med lett fuktig blanding av torv og sand uten å bli vendt. Rugetiden avhenger av temperaturen og hvor stabil den er, og ligger på 44-90 dager. Ved stabile 28-31 °C klekkes eggene etter 63-68 dager, og med 34 °C om dagen og 18 °C om natten etter 62-89 dager. Nyklekte unger er 12-15 cm til sammen, hvorav omtrent

4 cm kropp.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er aggressive mot hverandre og skal oppdrettes hver for seg fra de første dagene, ellers blir de bitt og kan dø. De voksne spiser også gjerne unger. Fôr små insekter daglig, drysset med kalk, og gi lys og UVB som til voksne dyr. De mest sky dyrene trives best i et terrarium med mange skjul, der de kan være uforstyrret.

Helse og vanlige feil

De fleste problemer skyldes for lite varme, for lite UVB, ensidig kost og for lite plass. De typiske er:

- Beinskjørhet ved for lite UVB og kalk. Gi UVB eller sol, og dryss fôret.
- Overvekt og tannproblemer ved for mye frukt. Hold frukten på en mindre del av kosten.
- Midd og innvendige parasitter hos nye dyr. Nye dyr holdes i karantene og undersøkes, og en avføringsprøve tas før vinterdvalen.
- Sår etter kamper og bitt. Skill dyrene hvis det er sår.
- Tap av halen. Den vokser ut igjen, men uten nye ryggvirvler.
- Problemer ved vinterdvale hos magre eller syke dyr. Er dyret sykt eller undervektig, skal det ikke i vinterdvale.
- Eggleggingsproblemer uten egnet leggeplass. Hunnen er urolig og graver; oppsøk veterinær ved slapphet.

Et friskt dyr har klare øyne, en fyldig hale, glatt hud og god appetitt. Oppsøk en veterinær med erfaring med krypdyr hvis dyret ikke spiser, går ned i vekt eller puster med åpen munn.

Les mer: Karantene og hygiene

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.